

IZVJEŠTAJ O RADU

PARKOVA DINARIDA – MREŽE ZAŠTIĆENIH PODRUČJA DINARIDA ZA 2018.

GODINU

Podgorica, 2019. godina

Sadržaj

STRATEŠKA TEMA 1: IZGRADNJA KAPACITETA MREŽE ZAŠTIĆENIH PODRUČJA.....	4
Cilj 1.1 Kadrovska i tehnička osposobljenost Parkova Dinarida za efikasno obavljanje djelatnosti	4
1.1.1 Angažovanje ljudskih resursa	4
1.1.2 Nabavka materijalno – tehničkih sredstava.....	4
1.1.3 Kadrovsko, stručno i organizaciono osposobljavanje osoblja za kvalitetno izvršavanje aktivnosti Mreže.....	4
1.1.4 Podrška naučno – stručnim istraživanjima	4
Cilj 1.2 Umrežavanje zaštićenih područja regiona	4
1.2.1 Organizovanje godišnjeg sastanka Skupštine i Upravnog odbora Parkova Dinarida.....	4
1.2.2 Organizovanje edukativnih događaja u cilju stručnog osposobljavanja osoblja zaštićenih područja članica Mreže	4
1.2.3 Organizovanje naučno – stručnih skupova	4
Cilj 1.3 Finansijska održivost Parkova Dinarida	4
1.3.1 Razvijanje projektnih ideja i priprema projektnih aplikacija.....	4
1.3.2 Pokretanje zajedničkih inicijativa sa inostranim i domaćim organizacijama i donatorima	7
STRATEŠKA TEMA 2: ZAŠTITA PRIRODNIH VRIJEDNOSTI.....	7
2.1 Očuvanje biodiverziteta u zaštićenim područjima	7
2.1.1 Monitoring populacije medvjeda u okviru projekta „Posmatranje medvjeda u NP Tara i NP Biogradska gora“	7
2.1.2 Obuka za prikupljanje DNK materijala mrkog medvjeda.....	8
2.1.4 Kreiranje baze podataka.....	8
2.2. Realizacija projekta “ECO KARST – Ekosistemske usluge u zaštićenim kraškim područjima – pokretačka snaga za održivi razvoj”	8
2.2.1 Trening B – Mapiranje, procjena i vrednovanje ekosistemskih usluga.....	8
2.2.2 Trening C – Identifikacija tipova ekosistemskih usluga i mapiranje i analiza lokalnih zajednica	8

2.2.3 Sastanci Upravnog Odbora.....	8
2.3 Realizacija projekta „INHERIT - Održive turističke strategije za očuvanje i valorizaciju prirodne baštine mediteranske obale i priobalja“	8
2.3.1 Prvi sastanak projektnih partnera (Kick-off)	9
2.3.2 Drugi sastanak projektnih partnera	9
2.3.4 Aktivnosti na istraživačkoj (studying) fazi projekta.....	9
2.3 Projekat ConnectGREEN.....	9
STRATEŠKA TEMA 3: UNAPREĐENJE SARADNJE SA LOKALNIM STANOVNIŠTVOM I ODRŽIVI RAZVOJ.....	9
3.1.1 Program grantova za zaštićena područja	9
3.1.2 Regionalni obrazovni program “Mreža škola u zaštićenim područjima”	16
3.1.2.1 Trening 1.....	16
3.1.2.2 Trening 2.....	16
3.1.2.3. Trening 3	17
3.1.3 Organizovanje IV Konferencije Parkova Dinarida.....	17
3.1.4 Izrada Marketing Plana za “Posmatranje medvjeda” u NP Tara i NP Biogradska gora.....	18
3.1.5 Izgradnja edukativnog kutka u NP Biogradska gora.....	19
STRATEŠKA TEMA 4: KOMUNIKACIJA i PR	19
4.1 Unapređenje interne komunikacije.....	19
4.1.1 Implementacija interne komunikacije.....	19
4.2 Unapređenje eksterne komunikacije	19
4.2.1 Kreiranje i implementacija komunikacione strategije	19
4.2.2 Ažuriranje web stranice Parkova Dinarida	19
4.2.3 Ažuriranje bloga Parkova Dinarida.....	20
4.2.4 Ažuriranje facebook stranice Parkova Dinarida.....	20
4.2.5 Učestvovanje na relevantnim skupovima.....	20

4.2.5.1 Parkovi Dinarida na CEETO konferenciji	20
4.2.5.2 Promocija Parkova Dinarida u Ljubljani.....	20
4.2.5.3 Godišnji sastanak WWF i partnerskih organizacija na PA4NP projektu.....	21
4.3 Struktuiranje, praćenje i evaluiranje dijaloga sa ključnim <i>stakeholderima</i> na uključivanje prirodnih vrijednosti u strateške razvojne planove (nacionalni i regionalni nivo)	21
4.3.1 Praćenje povećanja interakcije i dijaloga sa ključnim stejkholderima.....	21

STRATEŠKA TEMA 1: IZGRADNJA KAPACITETA MREŽE ZAŠTIĆENIH PODRUČJA

Cilj 1.1 Kadrovska i tehnička osposobljenost Parkova Dinarida za efikasno obavljanje djelatnosti

1.1.1 Angažovanje ljudskih resursa

U 2018. u Parkovima Dinarida stalno su bile zaposlene tri osobe: Zoran Mrdak – izvršni direktor, Lidija Brnović – službenica za politike, Ljubiša Pejović – službenik za komunikacije (do jula) i Jelena Marojević-Galić – službenica za komunikacije (od septembra). Kao spoljne saradnice angažovane su Ivana Živaljević i Dragana Jovanović, finansijski administrator i računovođa.

1.1.2 Nabavka materijalno – tehničkih sredstava

Za potrebe rada organizacije opremljena je kancelarija sa osnovnim kancelarijskim namještajem i tehničkom opremom.

1.1.3 Kadrovsko, stručno i organizaciono osposobljavanje osoblja za kvalitetno izvršavanje aktivnosti Mreže

Parkovi Dinarida su konkurisali na Programu stručnog osposobljavanja Vlade Crne Gore za 4 izvršioca.

1.1.4 Podrška naučno – stručnim istraživanjima

Nije realizovano, zbog nedostatka finansijskih sredstava.

Cilj 1.2 Umrežavanje zaštićenih područja regiona

1.2.1 Organizovanje godišnjeg sastanka Skupštine i Upravnog odbora Parkova Dinarida

Godišnja Skupština NVO Parkovi Dinarida održana je u Budvi, 7. novembra 2018. godine. Upravni odbor je održao jednu sjednicu, 6. novembra 2018. godine.

Cilj 1.3 Finansijska održivost Parkova Dinarida

1.3.1 Razvijanje projektnih ideja i priprema projektnih aplikacija

Parkovi Dinarida su tokom prethodne godine, u saradnji sa drugim organizacijama i institucijama, radili na pripremi više projektnih aplikacija, od kojih je jedna odobrena. Pored toga, započet je rad na novim projektnim idejama, sa kojima će konkursati tokom 2019. godine.

- Klimatske promjene u zaštićenim područjima

Opšti cilj projekta je izgradnja kapaciteta OCDa i upravljača zaštićenih područja (nacionalnih parkova i parkova prirode), za prepoznavanje negativnih uticaja klimatskih promjena na zaštićena područja i njihove specifične ekosisteme, kao i njihovo integriranje u strateška dokumenta u oblasti klimatskih promjena. Specifični cilj projekta je identifikacija prioritetnih mjera za adaptaciju zaštićenih područja u Crnoj Gori, na rizike povezane sa klimatskim promjenama, radi njihovog integriranja u strateška i planska dokumenta u oblasti životne sredine i klimatskih promjena.

Stoga, ovim projektom želimo da procijenimo ranjivost zaštićenih područja u Crnoj Gori, u odnosu na identifikovane klimatske trendove, i razvijemo preporuke koje bi bile primjenjive na pojedinačna zaštićena područja u cilju unapređenja upravljanja.

Time se ujedno pomaže i stvaranju analitičke osnove za izradu Strategije za prilagođavanje klimatskim promjenama (adaptacije), koju je Crna Gora u obavezi da pripremi i doneše do 2020. Analiza ugroženosti može poslužiti i kao vrijedan materijal za pripremu Strategije niskokarbonskog razvoja, što je još jedna od obaveza Crne Gore do 2020.

Pored toga, kroz saradnju i komunikaciju sa upravljačima zaštićenih područja, ali i svih uključenih strana, doprinijeće se unapređenju kapaciteta za prepoznavanje prijetnji vezanih za klimatske promjene, kao i ojačati sveukupna svijest o tim promjenama i unaprijediti razmjena informacija u ovoj oblasti.

Projekat koji će trajati šest mjeseci, realizuje se kroz program "Zajedno za bolju klimu u Crnoj Gori", koji partnerski sprovode NVO Green home, Savjet za ekološku gradnju Crne Gore I CAN Europe, a podržan je od strane Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori i Ministarstva javne uprave.

1.3.2 Pokretanje zajedničkih inicijativa sa inostranim i domaćim organizacijama i donatorima

Parkovi Dinarida realizuju zajedničke inicijative sa strateškim partnerima i drugim institucijama i organizacijama civilnog društva kroz različite vidove interakcije:

- informisanje šire javnosti i članica mreže o događajima u regionu
- konsultovanje i direktno uključivanje u realizaciju konkretnih aktivnosti na terenu (naročito kroz projekat sa Udrugom za zaštitu prirode i očuvanja biološke sredine iz Zagreba (WWF Adria) - „Zaštićena područja za prirodu i ljudе“)

STRATEŠKA TEMA 2: ZAŠTITA PRIRODNIH VRIJEDNOSTI

2.1 Očuvanje biodiverziteta u zaštićenim područjima

2.1.1 Monitoring populacije medvjeda u okviru projekta „Posmatranje medvjeda u NP Tara i NP Biogradska gora“¹

Nacionalni park Biogradska gora i Parkovi Dinarida u saradnji sa WWF Adria i lokalnim partnerima intenzivno rade na praćenju i prikupljanju podataka o brojnosti, kretanju i rasprostranjenju mrkog medvjeda.

¹ Projekat „Posmatranje medvjeda“ predstavlja zajedničku inicijativu NP Biogradska gora i NP Tara, koja je posvećena razvoju turizma orijentisanog na prirodu uz promovisanje mjera zaštite i unapređenja staništa mrkog medvjeda (*Ursus arctos*). Cilj poduhvata lociranja i obilježavanja mrkih medvjeda jeste intenzivnije praćenje i prikupljanje podataka o brojnosti, kretanju i rasprostranjenju ove vrste uz primjenu najsavremenije tehnologije, radi njihovog očuvanja. Kroz projekat se saradnjom predstavnika nauke i privrede uspostavlja sistem za razvoj i održivo korišćenje prirodnih resursa i zaštitu prirode. Glavne komponente projekta su razvoj modela savjeta korisnika nacionalnog parka, unapređenje monitoringa populacije mrkog medvjeda, te razvoj specifičnih turističkih ponuda oslonjenih na „posmatranje medvjeda“.

Tokom jeseni 2017. godine, potvrđeno je i dokumentovano prisustvo mrkog medvjeda u NP Biogradska gora, korištenjem kamera zamki i uspješnim hvatanjem i obilježavanjem jedne jedinke. Mrki medvjed, koji je nazvan Nikola, markiran je sa GPS/GSM ogrlicom. Međutim, medvjed je kratko nakon toga uspio da skine ogrlicu. Iako je bio planiran pokušaj hvatanja medvjeda u jesen 2018, ta aktivnost nije realizovana jer nije primjećeno stalno prisustvo medvjeda na kamerama zamkama. Novi pokušaj je planiran za proljeće 2019.

2.1.2 Obuka za prikupljanje DNK materijala mrkog medvjeda

Obuke su održane u saradnji sa NVO Centar za zaštitu i proučavanje ptica (CZIP), u jesen 2018. godine. Naime, dvije obuke su organizovane u Podgorici i Nikšiću za predstavnike lovačkih organizacija sa teritorije Crne Gore, i jedna obuka u NP Biogradska gora za nadzornike iz parka.

2.1.3 Prva međunarodna konferencija o upravljanju populacijom mrkog medvjeda u Crnoj Gori

Parkovi Dinarida – mreža zaštićenih područja Dinarida, u saradnji sa Ministarstvom održivog razvoja i turizma, Ministarstvom poljoprivrede i ruralnog razvoja, CZIP-om, WWF Adriom i EuroNatur-om, 26. marta 2018. godine, organizovala je prvu međunarodnu konferenciju posvećenu pitanju upravljanja populacijom mrkog medvjeda u Crnoj Gori. Konferencija je okupila domaće i strane stručnjake za velike zvijeri, predstavnike nadležnih institucija, nevladinog sektora, lovačkih organizacija i međunarodne stručnjake za sprovođenje EU i međunarodnih propisa. Rezultat ovog događaja bi trebalo da bude uspostavljanje temelja za dalje dugoročno vođenje politike adekvatnog upravljanja i zaštitom populacije mrkog medvjeda u Crnoj Gori.

2.1.4 Prvi regionalni sastanak EU platforme za suživot ljudi i velikih zvijeri

Prvi regionalni sastanak EU platforme za suživot ljudi i velikih zvijeri u organizaciji: WWF Adria, IUCN-LCIE, Parkova Dinarida, CZIP-a i EuroNatur-a održan je 6. novembra 2018. u Budvi, čime je započela saradnja na području čitave populacije medvjeda, vuka i risa u ovoj regiji.

Na sastanku, kojem je prisustvovalo pedeset učesnika iz petnaest zemalja, zaključeno je da je za upravljenje velikim zvijerima od ključne važnosti: prekogranična saradnja, razmjena znanja i iskustava, te upravljanje populacijama na čitavom području dinarske regije bez obzira na trenutne različite prakse.

2.2 Realizacija projekta „ECO KARST – Ekosistemske usluge u zaštićenim kraškim područjima – pokretačka snaga lokalnog razvoja”

Projekat „ECO KARST – ekosistemske usluge zaštićenih kraških područja - pokretačka snaga lokalnog razvoja“ se sprovodi u okviru zajedničke politike Evropske Unije i Međunarodnog programa za Dunavsku regiju (DTP). Specifični cilj projekta je podsticanje održivog korišćenja prirodnog i kulturnog nasljeđa i resursa. Aktivnosti su započele 1. januara 2017. godine i traju 2,5 godine. U projektu učestvuje 12 partnera iz devet zemalja dunavskog regiona, na čelu sa Zavodom za upravljanje šumama Slovenije. Ukupna vrijednost je 2.273.302,50 €, finansiranog od strane EU (ERDF +IPA). Prvi sastanak partnera održan je u periodu 8 - 10. marta 2017. godine u Ljubljani, čime su započele aktivnosti na realizaciji projekta.

2.2.1 Trening B – Mapiranje, procjena i vrednovanje ekosistemskih usluga

Trening za mapiranje, procjenu i vrednovanje ekosistemskih usluga je održan od 12 - 15. marta 2018., u saradnji Parkova Dinarida sa Nacionalnim parkom Tara iz Srbije i Centrom za ekološka istraživanja Mađarske akademije nauka. Aktivnosti se realizuju u sedam zaštićenih područja (pilot područja) koja imaju slične karakteristike, probleme i izazove. Nakon završetka treninga, pilot područja su ojačana multidisciplinarnim timovima stručnjaka, koji su kompetentni za mapiranje i vrednovanje usluga ekosistema, kao i za izradu strateškog akcionog plana, balansiranje različitih interesa i pronalaženje održivih rješenja.

2.2.2 Trening C – Identifikacija tipova ekosistemskih usluga i mapiranje i analiza lokalnih zajednica

U periodu od 7 - 10. maja 2018. u Notranjskom parku u Sloveniji, održan je Trening o razvoju akcionalih planova i tehnikama komunikacije sa lokalnim zajednicama iz različitih sektora, koji djeluju u zaštićenim područjima. Realizovan je u organizaciji Parkova Dinarida, Zavoda za upravljanje šumama Slovenije i Notranjskog parka.

Tokom ove obuke sprovedene su aktivnosti namijenjene timovima stručnjaka iz sedam pilot područja s ciljem obuke za razvoj akcionalih planova, te za procjenu poslovnih subjekata za razvoj djelatnosti koji podstiču bioraznolikost.

2.2.3 Sastanci Upravnog Odbora

U toku 2018. održana su dva sastanka Upravnog Odbora ECO KARST projekta.

III sastanak UO je održan u periodu 19 - 22. februara u Nacionalnom parku Buk u Mađarskoj, jednom od 7 pilot područja u projektu. Događaj je okupio sve projektne partnere, koji su izvršili prvu godišnju reviziju projekta i razgovarali o napretku na radnim paketima i planovima za naredni period.

IV sastanak UO je organizovan od 24 - 27. septembra 2018. godine, u Parku prirode Apuseni u Rumuniji. Učesnici su razgovarali o napretku radnih paketa i prvom krugu radionica, te planovima za naredni period.

2.3 Realizacija projekta „INHERIT - Održive turističke strategije za očuvanje i valorizaciju prirodne baštine mediteranske obale i priobalja“

Projekt “INHERIT - Održive turističke strategije za očuvanje i valorizaciju prirodne baštine mediteranske obale i priobalja” je sufinanciran od strane Evropske unije u okviru Interreg Mediteranskog (MED) programa u trajanju od 2018 - 2022. godine. Ukupna vrijednost projekta je 5 612 660,00 €, od čega se 127 160,00 € finansira iz IPA fondova. „Parkovi Dinarida – mreža zaštićenih područja Dinarida” je jedini projektni partner sa IPA područja.

Na projektu učestvuje ukupno 15 partnera iz svih 10 MED zemalja, čiji je cilj očuvanje i valorizacija prirodne baštine u obalnim i priobalnim MED destinacijama. Projekt će testirati i razviti novi pristup prilagođen MED specifičnostima, štiteći prirodnu baštinu od štetnog uticaja intenzivnog razvoja turizma.

INHERIT će promovisati održivi turizam koji ublažava sezonalnost i rasterećuje nosive kapacitete u destinaciji, planiranjem i sproveđenjem "bottom-up" zaštite temeljene na samoregulaciji i praćenju lokalnog stanovništva, kao i ostalih zainteresovanih strana u turizmu.

INHERIT pristup zaštite uključivaće zainteresovane strane (na MED, nacionalnom, regionalnom i lokalnom nivou) u aktivnostima proučavanja, testiranja i realizacije, ka ostvarenju:

- Strateške politike i mjera zaštite na MED nivou, koje se bave negativnim učincima intenzivnih turističkih tokova
- MED INHERITURA lokacija, koje predstavljaju područja u kojima ljudske djelatnosti koegzistiraju s prirodnom baštinom, praćenjem INHERIT pristupa zaštite
- Mrežnog i upravljačkog mehanizma INHERITURA lokacija, uz pretpostavku održivosti i rasta nakon završetka projekta
- Tematskih ruta (npr. udaljena ostrva, praistorijske lokacije), koje će biti integrisane u INHERITURA lokacije, koristeći poboljšanu zaštitu kao sredstvo za povećanje atraktivnosti turizma na održiv način.

2.3.1 Prvi sastanak projektnih partnera (Kick-off)

Prvi sastanak projektnih partnera (kick-off meeting) održan je u Tripoliju (Grčka), u aprilu 2018. godine. Tom prilikom su, pored predstavljanja svih partnera, prezentovani su svi aspekti predstojećih aktivnosti iz aplikacione forme. Time je zvanično otpočela realizacija istraživačke (studying) faze projekta.

2.3.2 Drugi sastanak projektnih partnera

Drugi sastanak projektnih partnera održan je u Mursiji (Španija), u oktobru 2018. godine. Pored predstavljanja postignutih rezultata iz prethodnog perioda, prezentovan je i radni plan za nastavak istraživačke (studying) faze, kao i tekuće aktivnosti na aktivnoj promociji projekta, kao i finansijskom i narativnom izvještavanju.

2.3.4 Aktivnosti na istraživačkoj (studying) fazi projekta

Od početka projekta, pa do kraja 2018. godine, sprovedene su aktivnosti istraživačke (studying) faze, odnosno Radnog paketa 3 (WP3) projekta. Za svaku od aktivnosti bio je nadležan po jedan projektni partner, po čijim je instrukcijama ista realizovana. Ova faza projekta je podrazumijevala prikupljanje odgovarajućih dostupnih podataka koji se odnose prije svega na obalno područje Crne Gore. Podaci su se prikupljali putem istraživačkog rada ili putem upitnika koji su distribuirani trećim stranama. Istraživačka faza se nastavlja i u prvom kvartalu 2019. godine.

2.4 Projekat ConnectGREEN

Projekat ConnectGREEN - Obnavljanje i upravljanje ekološkim koridorima planina kao zelene infrastrukture, finansiran je u okviru Interreg Transnacionalnog Dunavskog Programa. Projekat ConnectGREEN ima za cilj da održi, odnosno poboljša ekološku povezanost između prirodnih staništa u karpatskoj ekoregiji: Češkoj, Mađarskoj, Rumuniji, Slovačkoj, Srbiji i Ukrajini. Inicijativa se fokusira na povezivanje lokacija Natura 2000 i drugih zaštićenih područja od transnacionalnog značaja identifikovanjem ekoloških koridora i nedostataka u povezivanju, angažovanjem svih relevantnih aktera u integralnom upravljanju ekološkim koridorima i razvojem strateških rješenja za usklajivanje zaštite prirode i razvoja. Vodeći partner na projektu je WWF Rumunija, dok su Parkovi Dinarida uključeni u realizaciju projekta kao pridruženi partneri.

2.4.1 Prvi sastanak partnera

Sastanak je održan 20.11.2018 god. u Bukureštu (Rumunija), uz prisustvo svih partnera, projektnih i pridruženih. Tom prilikom, djelatnost i rezultati organizacije Parkovi Dinarida su prezentovani ostalim partnerima. Tokom sastanka i grupnih radionica najviše je bilo riječi o temi projekta, ekološkim koridorima i usklajivanju prostornog planiranja i zaštite prirode, uz primjere i razmjene prethodnih iskustava, kako na području Karpata, tako i u širem regionu Evrope.

STRATEŠKA TEMA 3: UNAPREĐENJE SARADNJE SA LOKALNIM STANOVNIŠTVOM I ODRŽIVI RAZVOJ

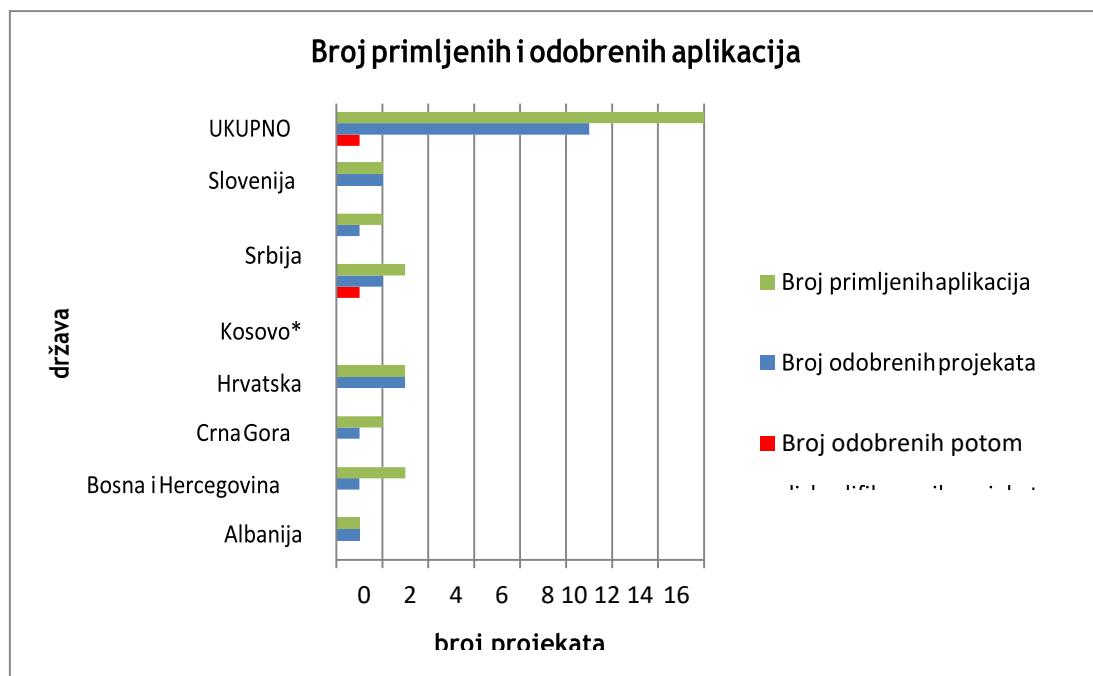
3.1.1 Program grantova za zaštićena područja

Parkovi Dinarida su u januaru 2018. godine pokrenuli prvi *Program grantova za zaštićena područja*, u okviru kojeg je odobreno deset lokalnih i regionalnih inicijativa u sljedećim zemljama: Albanija, Bosna i Hercegovina, Hrvatska, Crna Gora, Makedonija, Srbija i Slovenija.

Program grantova za zaštićena područja namijenjen je upravljačima zaštićenih područja u regionu Dinarskog luka u cilju unapređenja odnosa i dijaloga između zaštićenih područja i lokalnih zajednica i stvaranja novih partnerstava na lokalnom i regionalnom nivou. Prioritetne oblasti Program grantova za zaštićena područja su bile: Donošenje odluka u zaštićenom području; Planiranje upravljanja; Komunikacija između zaštićenih područja, lokalne zajednice i šire javnosti; Obrazovanje i saradnja sa lokalnim obrazovnim institucijama i organizacijama; Ekonomski razvoj i Jednaka prava i mogućnosti.

Prednost prilikom dodjele grantova data je zaštićenim područjima – članicama mreže „Parkovi Dinarida“, kao i područjima koja su učestvovala u Prvom ciklusu Indeksacije, a pozvani su da se prijave i ostali nacionalni parkovi, parkovi prirode i regionalni parkovi iz država dinarskog regiona.

Ukupna vrijednost odobrenih finansijskih sredstava iz Programa grantova iznosi 73,000.00 EUR. Propisani minimalni iznos granta po projektu bio je 3,000.00 EUR, a maksimalni iznos 7,000.00 EUR. Svi dostavljeni projekti su se obavezali na sufinsaniranje iz sopstvenih izvora u iznosu od 30% ukupnog budžeta. Kako jedan od aplikantata kojem je odobren projekat nije ispunio neophodne administrativne preduslove za isplatu sredstava, ukupno je alocirano 66,341.00 €.

Odobreni projekti sprovodili su se u sedam država Dinarske regije, gdje se uspostavljaju nova partnerstva između preko trideset zaštićenih područja, regionalnih i lokalnih institucija i organizacija, privatnih kompanija i lokalnih proizvođača. Nosioci projekata su: JU Zeleni prsten, JU za zaštitu prirode Međimurska priroda i Park prirode Žumberak – Samoborsko gorje iz Hrvatske, Nacionalni park Mavrovo iz Makedonije, Regionalni park Kozjansko i Krajinski park Tivoli iz Slovenije, Park prirode Tikvara iz Srbije, Nacionalni park Shebenik – Jablanice iz Albanije, Park prirode Blidinje iz Bosne i Hercegovine, kao i Park prirode Piva iz Crne Gore.

Širom regiona sprovode se različite aktivnosti kako bi se uključilo lokalno stanovništvo u procese donošenja odluka o društvenom i privrednom razvoju i zaštiti prirodnih i kulturnih vrijednosti parka: priprema vodiča za uključivanje javnosti i osnivanje lokalnih foruma, uspostavljanje mobilnih jedinica kako bi se informisalo lokalno stanovništvo iz udaljenih i nepristupačnih krajeva o aktivnostima parka, ustupanje i opremanje prostorija parka za lokalne proizvođače - kako bi se poboljšali uslovi za proizvodnju i zajednički plasman, povezivanje ponuda porodičnih farmi i preduzeća za otkup, obuka lokalnih planinarskih vodiča, itd.

Projekti će biti realizovani u periodu od aprila 2018. do marta 2019. godine. Sva zaštićena područja kojima su dodijeljena sredstva iz grantova će učestvovati u Drugom ciklusu indeksacije zaštićenih područja – procjene uključenosti lokalnih zajednica u upravljanje zaštićenim područjima.

Tabela 1. Osnovne informacije o projektima podržanim u sklopu Programa grantova Parkova Dinarida

Vodeći aplikant	Partneri	Naziv projekta	Odobreni iznos sredstava	Glavni rezultati projekta
Nacionalni park Shebenik-Jablanice, Albanija	Regionalna administracija za zaštićena područja Elbasana Srednja škola "Ibrahim Muća"	<i>Mladi rendžeri – nada za budućnost</i>	6,895.00 €	<ul style="list-style-type: none"> i. Uspostavljena Grupa mladih rendžera Elbasana, druge generacije Škole Mladih rendžera ii. Ojačana saradnja između uprave nacionalnog parka kroz upoznavanje mladih predstavnika lokalne zajednice sa procesima upravljanja, zaštite i razvoja parka
Park prirode Blidinje, Bosna i Hercegovina	Lokalno udruženje za promociju Blidinja „Visit Blidinje“	<i>Taste, Feel and Meet Blidinje</i>	7,000.00 €	<ul style="list-style-type: none"> i. Lokalnom stanovništvu omogućena je proizvodnja finalnih mlijecnih proizvoda unutar prostorija kojim upravlja Park Prirode "P. P. Blidinje" ii. Ustupanjem adekvatnog prostora i nabavkom opreme za sirenje mlijeka postignuta bolja iskoristivost mlijeka, poboljšani higijenski te osiguran bolji kvalitet i plasman domaćih proizvoda u restoranima na Blidinju
Park prirode Piva, Crna Gora	Obrazovni centar Plužine Nacionalni park "Sutjeska", Bosna i Hercegovina	<i>Hajde da se edukujemo</i>	7,000.00 €	<ul style="list-style-type: none"> i. Izrađen Program edukacije za Park prirode Piva ii. Realizovana studijska posjeta Parku „Maksimir“ u Zagrebu, Hrvatska, kako bi se prenijela znanja i iskustva u uspostavljanju edukativnih programa u zaštićenim područjima

				<ul style="list-style-type: none"> iii. Zaposleni u parkovima „Piva“ i „Sutjeska“ zajedno obučeni za organizaciju aktivnosti u parku koje uključuju orijentaciju u prirodi, nabavljeni GPS uređaji za parkove iv. Učenici lokalnog Obrazovnog centra edukovani o vrijednostima parka i orijentaciji u prirodi.
Javna ustanova „Park prirode Žumberak – Samoborsko gorje“, Hrvatska	LUSH manufaktura d.o.o.	<i>Procjena kapaciteta i realizacija saradnje biznisa koji podstiču biodiverzitet u parku prirode “Žumberak – Samoborsko gorje”</i>	4,770.00 €	<ul style="list-style-type: none"> i. Organizovan obilazak 260 registrovanih OPG-ova (porodičnih poljoprivrednih gazdinstava) od strane predstavnika parka. Tokom organizovanih posjeta gazdinstvima predstavljen koncept poslova koji podstiču bioraznolikost (engl. pro-Biodiversity Businesses), zatim mogućnost saradnje s Parkom i Lush manufakturom kroz mogući otkup lokalnih prozvoda. ii. Kroz saradnju za lokalnom zajednicom unaprijeđene mogućnosti za prodaju domaćih proizvoda na kućnom pragu, izradom panela koji će služiti za informisanje prolaznika o mogućnosti kupovine. Paneli su izrađeni sa tablom i dvadeset magnetskih piktograma tipičnih proizvoda za područje parka.
Međimurska priroda – Javna ustanova za zaštitu prirode, Hrvatska	Zaštitarsko-ekološka organizacija Nobilis	<i>Povezivanje sa prirodom</i>	6,800.00 €	<ul style="list-style-type: none"> i. Oformljena mobilna stanica kojom čuvari prirode obilaze lokacije širom zaštićenih područja Međimurske regije

				<ul style="list-style-type: none"> ii. Uspostavljen centralni sistem izvještavanja kojim građani mogu prijaviti probleme sa terena ili opažanje vrsta značajnih za regionalni park Mura- Drava iii. Pripremljen edukativni program za škole
Javna ustanova za upravljanje zaštićenim područjima i drugim zaštićenim dijelovima prirode na području Zagrebačke županije Zeleni prsten, Hrvatska	Ekološko etnološko rekreacijska udruga ljubitelja Save - Savski lađari	Zajedno za rijeku Savu	6,709.00 €	<ul style="list-style-type: none"> i. Osnovano Saradničko vijeće za područje "Sava kod Hrušćice" ii. Osmišljen protokol monitoringa prilagođen lokalnim ljudima koji su direktno uključeni u bilježenje stanja ključnih staništa ovog Natura 2000 područja iii. Lokalno stanovništvo upoznato sa vrijednostima Natura 2000 područja iv. Djeca iz osnovnih škola edukovana o vrijednostima rijeke Save
Nacionalni park Mavrovo, Sjeverna Makedonija	Opština Mavrovo i Rustuše Udruženje planinarskih vodiča UPLAND Adventure	Nacionalni park Mavrovo za Mlade – Edukacija-Partnerstvo – Budućnost	7,000.00 €	<ul style="list-style-type: none"> i. Obuka lokalnih planinskih vodiča prema UIMLA standardu ii. Pokrenuta inicijativa za formiranje neformalnog "mješovitog" spasilačkog tima na nepristupačnim terenima iii. Označene i kompletno uređene planinarske staze i njihovo snimanje GPS uređajem

				<ul style="list-style-type: none"> iv. Pripremljene nove turističke mape za planinarenje i pješačenje
Krajinski park Tivoli, Rožnik in Šišenski hrib Slovenija	IPoP – Institut za politike prostora, Nacionalni park Una, Bosna i Hercegovina	Saradnja sa vlasnicima zemljišta u zaštićenim područjima - postavljanje temelja za saradnju sa vlasnicima šuma, kao preduslov za započinjanje komenadžmenta u Paku posebnih prirodnih odlika Krajinski park Tivoli, Roznik in Sisenski hrib	7,000.00 €	<ul style="list-style-type: none"> i. Ažurirana baza podataka, povezana sa GIS sistemom, o vlasnicima zemlje u zaštićenom području i njihova klasifikacija u tipične grupe ii. Vlasnici zemljišta upoznati sa pravnim i institucionalnim okvirom za rad zaštićenog područja iii. Razvijena komunikacijska strategija sa vlasnicima zemlje iv. Realizovana studijska posjeta članici Parkova Dinarida: NP Una, kako bi se razmijenila iskustva o uključivanju lokalnog stanovništva u upravljanje parkovima
Kozjanski park, Slovenija	Razvojna agencija Sotla Javna ustanova Park prirode Lonjsko polje, Hrvatska	Izgradnja kapaciteta za bolje upravljanje zaštićenim područjem u regionalnom parku Kozjansko	6,787.00 €	<ul style="list-style-type: none"> i. Uspostavljen stalni Forum zainteresovanih strana parka ii. Realizovane studijske posjete članicama Parkova Dinarida: Parku prirode Vransko jezero i Parku prirode Lonjsko polje iii. Izrađena komunikaciona strategija parka i organizovana obuka zaposlenih

USR "Tikvara", Srbija	„Humana“ - Društvo za podršku detinjstvu i mladima	<i>Uspostavljanje Savjeta korisnika za Park prirode Tikvara i Opština Bačka palanka</i>	6,380.00 €	<ul style="list-style-type: none"> i. Povećano učešće lokalnih aktera u upravljanju Parkom prirode Tikvara kroz osnivanje Foruma zainteresovanih strana ii. Poboljšanje kapaciteta Parka prirode Tikvara i lokalnih zainteresovanih strana kroz realizovan program obuke

3.1.2 Regionalni obrazovni projekat „Mreže škola u zaštićenim područjima“

Rezultati istraživanja o uključivanju lokalne zajednice pokazali su da je obrazovanje u zaštićenim područjima prepoznato kao važna komponenta rada kako od strane upravljača, tako i od strane lokalne zajednice. U skladu sa tim, Parkovi Dinarida – mreža zaštićenih područja Dinarida i WWF Adria započeli su regionalni obrazovni projekat „Mreže škola u zaštićenim područjima“ u okviru programa „Zaštićena područja za prirodu i ljudi“. Projekat obuhvata šest članica tj. zaštićena područja Parkova Dinarida iz Bosne i Hercegovine, Crne Gore i Srbije.

Uključena zaštićena područja su:

Zaštićena područja Kantona Sarajevo, Bosna i Hercegovina

Park prirode „Hutovo blato“, Bosna i Hercegovina

Nacionalni park „Lovćen“, Crna Gora

Nacionalni park „Skadarsko jezero“, Crna Gora

Specijalni rezervat prirode „Obedska bara“, Srbija

Park prirode „Stara planina“, Srbija

„Mreža škola u zaštićenim područjima“ uključuje sledeće aktivnosti:

Obuke za osobu zaduženu za programe obrazovanja u zaštićenom području i nastavnike sa teritorije opština kojima pripada zaštićeno područje. Teme koje se obrađuju tokom obuka su iskustveno učenje u prirodi, aktivno učešće građana, razvijanje obrazovnih programa i njihova promocija i metode evaluacije programa. Obuka predviđa tri trodnevna treninga.

3.1.2.1 Trening 1

Mjesto: SRP Obedska bara, Srbija

Datum: 7 - 10. maj 2018.

Tema treninga: didaktičke metode u učenju, kritičko razmišljanje, iskustveno učenje, praktični primjeri učenja o prirodi.

Učesnici: 6 predstavnika ZP + 12 nastavnika

3.1.2.2 Trening 2

Mjesto: Regionalni park Škocjanske jame, Slovenija

Datum: 17 - 20. septembar 2018.

Tema treninga: Učimo od uspješnih – Mreža škola parka Škocjanske jame.

Učesnici: 6 predstavnika ZP + 12 nastavnika

Tokom treninga bio je predstavljen uspjeh Mreže škola parka Škocjanske jame i obilježeno 15 godina postojanja mreže na konferenciji za novinare. Učesnici treninga su imali prilike da tokom 3 dana razgovaraju sa predstvincima parka i nastavnicima iz Mreže škole i čuju sve detalje o tome kako se razvijala Mreža škola, sa kojim poteškoćama su se susretali i kako su ih prevazilazili.

Dio treninga je bio posvećen teorijskom dijelu projektnog planiranja kao priprema za 3. trening. Učesnici su takođe imali nekoliko sesija, koje su posvećene obrazovnim aktivnostima vezanim za slatkvodne ekosisteme koje mogu da sprovode sa učenicima.

3.1.2.3. Trening 3

Mjesto: ZP Vrelo Bosne, Sarajevo, bih

Datum: 22 - 25. oktobar 2018.

Tema treninga: Mreža škola u ZP – projektno planiranje, implementacija aktivnosti i monitoring.

Učesnici: 6 predstavnika ZP + 12 nastavnika

Gostujući predavači: NP Đerdap, Srbija

Ovaj trening bio je posvećen detaljnem projektnom planiranju za uspostavljanje i održavanje Mreže škola u svakom od zaštićenih područja uključenih u projekat. Pored definisanja ciljeva, pojedinačnih aktivnosti i vremenskog okvira, koji su ključni za funkcionisanje Mreže škola, razgovaralo se o različitim modelima saradnje. Praktični dio treninga pokrio je temu kooperativnih didaktičkih metoda.

3.1.3 Organizovanje IV Konferencije Parkova Dinarida

IV Međunarodna konferencija Parkova Dinarida okupila je preko 160 učesnika iz osam zemalja regionala, koji su u okviru tri radna dana kroz diskusije, prezentacije i radionice sa vodećim stručnjacima iz regionala razmijenili iskustva i obradili temu jačanja saradnje zaštićenih područja i lokalnih zajednica, koja predstavlja jedan od temelja dobrog upravljanja prirodnim resursima.

Cijeneći važnost saradnje, učesnici su se saglasili da će Parkovi Dinarida ostati posvećeni suštinskom uključivanju predstavnika lokalnog stanovništva u planiranju i upravljanju zaštićenim područjima, u cilju povećanja ekonomskih, društvenih i kulturnih dobrobiti.

Na konferenciji su u članstvo mreže primljena još 4 nova člana: JP Morsko dobro – Tivatska solila, Park prirode Orjen, Krajinski park Tivoli, Rožnik in Šišenski hrib iz Slovenije i Javna ustanova Zeleni prsten iz Hrvatske. Nakon prijema novih članica Parkovi Dinarida – mreža zaštićenih područja Dinarida, sada okuplja ukupno 92 zaštićena područja iz osam zemalja regionala.

Pored prijema novih članica i Upravni odbor Mreže dobio je još dva nova člana. Generalna Skupština je za nove članove izabrala direktora JPNPCG Elvira Klicu, predstavnika Crne Gore i direktora NP Mavrovo Samira Ajdinija iz Makedonije.

Zaključci konferencije

Osim proširenja Mreže, na konferenciji su donijeti važni zaključci usmjereni na strateške potencijale za razvoj Mreže:

- Parkovi Dinarida u saradnji sa WWF Adria nastaviće da razvijaju indeks uključenosti lokalnog stanovništva. Tokom 2019. će se organizovati novi ciklus određivanja indeksa za zainteresovana zaštićena područja.
- Program grantova za zaštićena područja se pokazao kao efekasan mehanizam za poboljšanje komunikacije i saradnje između zaštićenih područja i lokalnog stanovništva. Parkovi Dinarida će uložiti napore da se ovaj Program uspostavi kao trajni mehanizam.

- Platforma www.natureforpeople.com će koristiti članovima Dinarida za razmjenu informacija i znanja o rješenjima za dobro upravljanje zaštićenim područjima u regionu.
- Učesnici skupa pozdravili su uspostavljanje Regionalne radne grupe za biodiverzitet za JI Evropu (Biodiversity Task Force-BD TF). Takođe, preporučuje se da ovo tijelo prilikom izrade komunikacione strategije uvrsti adekvatne mehanizme za uključivanje zaštićenih područja i organizacija civilnog društva u procese donošenja odluka.
- Fondovi EU predstavljaju značajan izvor finansiranja zajedničkih ideja zaštićenih područja i partnera u zemljama Dinarskog luka. Parkovi Dinarida će pomoći da se povežu zaštićena područja i razviju zajedničke projektne ideje.
- Parkovi Dinarida će nastaviti rad na izradi zajedničkog Strateškog plana za period 2019-2021
- Skupština Parkova Dinarida je usvojila Godišnji izvještaj o radu Parkova Dinarida za 2018. i Godišnji plan za 2019.

Konferencija je završena terenskom posjetom JP Morskom dobru – Tivatskim solilima, koje je od 2008. zaštićeno kao Posebni rezervat prirode, a od 2013. godine uvršteno je na listu močvarnih područja od međunarodnog značaja (RAMSAR).

3.1.4 Izrada Marketing Plana za “Posmatranje medvjeda” u NP Tara i NP Biogradska gora

Jedan od dugoročnih ciljeva projekta “Posmatranje medvjeda” u NP Biogradska gora je uspostavljanje atraktivnog turističkog proizvoda „Posmatranje medvjeda i živog svijeta u NP Biogradska gora“, od kojeg bi imali koristi kako sami park, tako i lokalna zajednica. Princip ove vrste turističke ponude je da stanovnici zaštićenih i okolnih područja dobiju priliku da se uključe u mjere zaštite mrkog medvjeda kroz obuku za prikupljanje DNK materijala i druge aktivnosti, zatim i kreiranje atraktivne turističke ponude kao vodiči za posmatranje medvjeda i živog svijeta ili kroz pružanje usluga smještaja, gastronomiju, brendirane suvenire i druge turističke proizvode i usluge orijentisane na prirodu.

Mala populacija mrkog medvjeda u NP Biogradska gora zahtjevala je produženo trajanje procesa praćenja i dokumentovanja prisustva jedinki medvjeda.

U prvoj polovini 2018. identifikovan je i angažovan ekspert za pripremu Marketing plana za NP Biogradska gora baziran na wildlife turizmu. Kao dio procesa pripreme plana odrđene su dvije jednodnevne obuke “Intrepretacija živog svijeta u zaštićenim područjima sa integrisanim principima „Ne ostavljaj trag“ (Leave No Trace – LNT)” u NP Biogradska gora (30. oktobar. 2018) i u NP Durmitor (5. novembar 2018).

Pored obuke za nadzornike, 21. novembra 2018. u Kolašinu je organizovana radionica “Nove mogućnosti za razvoj wildlife turizma, s naglaskom na održivom posmatranju medvjeda (očuvanje, suživot, saradnja i kreativnost)”. Radionica je okupila predstavnike lokalne zajednice, upravu parka, turističke organizacije, pružaoci usluga, proizvođači suvenira itd.

Marketing plan koji je ponudio novih aktivnosti i proizvoda koji bi mogli biti dio nove turističke ponude parka Biogradska gora finalizovan je u decembru 2018. U toku naredne godine radiće se aktivno sa upravom parka i lokalnom zajednicom na kreiranju konkretnе ponude i njenom testiranju.

3.1.5 Izgradnja edukativnog kutka u NP Biogradska gora

U 2018. godini je pripremljen materijal za opremanje prostora, a završetak radova je predviđen za jul 2019. godine.

STRATEŠKA TEMA 4: KOMUNIKACIJA I PR

4.1 Unapređenje interne komunikacije

4.1.1 Implementacija internog komunikacionog plana

S obzirom da je jedan od glavnih ciljeva Parkova Dinarida, razmjena stručnih znanja i podizanje nivoa znanja i svijesti među zaštićenim područjima regiona, mreža zaštićenih područja Dinarida implementira interni komunikacioni plan, kojim se želi se pospješiti redovna komunikacija unutar mreže, kako bi se na što bolji način uticalo na zajedničke alate i bolju upravljačku politiku u zaštićenim područjima, razmjenu i pružanje različitih dokumenata, bazu podataka i dobrih praksi, te planiranje i koordinaciju projekata koji su od interesa za članove Parkova Dinarida.

4.2 Unapređenje eksterne komunikacije

4.2.1 Implementacija komunikacione strategije

Parkovi Dinarida u sklopu programa „Zaštićena područja za prirodu i ljude“ i u saradnji sa kolegama za komunikacije iz WWF Adria u 2018. nastavili su realizaciju tri *strateška dokumenta za komunikaciju*:

1. *Komunikacioni plan za Parkove Dinarida*
2. *Komunikacioni plan za projekat “Posmatranje medvjeda”* koji se realizuje u NP “Tara” i NP “Biogradska gora“ i
3. *Komunikacioni plan za projekat “Zaštićena područja za prirodu i ljude”*;

U okviru ECOKARST programa, zajedno sa partnerima iz osam država, Parkovi Dinarida putem svojih komunikacionih kanala učestvuju u realizaciji Komunikacionog plana Interreg program ECOKARST - Ekosistemske usluge kraških zaštićenih područja u cilju zaštite, valorizacije i održivog razvoja kraškog regiona Dinarida, Alpa i Karpata.

Medijski alati

U okviru Parkova Dinarida, postoji nekoliko medijskih kanala:

1. *Web stranica: www.parksdinarides.org*
2. *Blog portal: <https://dinaricarcparks.blogspot.com/>*
3. *Facebook stranica: www.facebook.com/DinaricArcParks/*
4. *Newsletter, koji se online distribuira kvartalno regionalnim i međunarodnim stakeholderima*

4.2.2 Ažuriranje web stranice Parkova Dinarida

Web stranica www.parksdinarides.org, na kojoj je u okviru interaktivne mape, predstavljano više od 90% svih nacionalnih parkova, parkova prirode i regionalnih parkova osam država

regionala, predstavlja jedinstvenu i najobuhvatniju bazu podataka kada su u pitanju zaštićena područja Dinarida.

To predstavlja i veliki potencijal za razvoj saradnje sa organizacijama i udruženjima, koja promovišu aktivne vidove odmora i rekreacije u zaštićenim područjima Dinarida, kao npr. Via Dinarica, Via Adriatika...

Uz predstavljanje novosti i aktivnosti koje Parkovi Dinarida realizuju, na web stranici naglasak je stavljen i na predstavljanje bogatog prirodnog i kulturnog nasljeđa, karakterističnog za područje Dinarida.

Uz to, od kraja 2017. u formi „storytellinga“ počelo je predstavljanje najboljih praksi zaštićenih područja Dinarida. Plan je da se u što većem broju predstave najbolje priče zaštićenih područja iz svih osam država regionala, te njihovo objavljivanje osim na web stranici Parkova Dinarida i na komunikacionim kanalima partnerskih organizacija.

4.2.3 Ažuriranje bloga Parkova Dinarida

Blog www.dinaricarparks.blogspot.com, koji je vremenom iz medija za internu komunikaciju članova Parkova Dinarida prerastao u portal za eksternu komunikaciju, svakodnevno donosi novosti iz zaštićenih područja Dinarida. S obzirom da se od IV Generalne skupštine Parkova Dinarida, mreža zaštićenih područja Dinarida proširila i broji 92 zaštićena područja Dinarida www.dinaricarparks.blogspot.com je postao portal zaštićenih područja iz svih osam država regionala, na kojem se osim i novosti iz zaštićenih područja, objavljaju i novosti o međunarodnim publikacijama, aktima, konkursima, nagradama, projektima, vezanim za zaštitu prirode, te analitički tekstovi i druge informacije, od značaja za zaštićena područja i ljubitelje prirode. Od svih komunikacionih kanala Parkova Dinarida, blog procentualno ima ubjedljivo najveći rast. Blog bilježi oko 30.000 posjeta mjesечно, što ukupno iznosi oko 400.000 pregleda u 2018.

4.2.4 Ažuriranje facebook stranice Parkova Dinarida

Facebook stranica www.facebook.com/DinaricArcParks/ se redovno ažurira i broji 44 284 redovnih pratilaca tokom 2018. S obzirom da je Facebook smanjio „vidljivost“ poslovnih naloga, Parkovi Dinarida su se odlučili da informacijama, fotografskom i video materijalu članica Parkova Dinarida daju veću vidljivost povremenim „bustovanjem“ objava. Sa takvim načinom objavljivanja, podijeljene informacije stižu do mnogo većeg broja ljudi. Ovaj vid društvene mreže pokazuje se i dalje kao izvanredna alatka za promociju ostalih kanala komunikacije Parkova Dinarida.

4.2.5 Učestvovanje na relevantnim skupovima

4.2.5.1 Parkovi Dinarida na CEETO konferenciji

Parkovi Dinarida učestvovali su na trodnevnoj međunarodnoj konferenciji o zaštićenim područjima i održivom turizmu, koju je organizovala WWF Adria s projektnim partnerima u okviru projekta „Ekoturizam srednje Evrope: alati za zaštitu prirode - CEETO“. Događaj je održan u Opatiji (Hrvatska) u periodu od 22-24. oktobra 2018. Konferencija je okupila oko 80 učesnika iz osam zemalja, predstavnika donosilaca odluka na nacionalnom nivou, agencija iz područja zaštite prirode i turizma, upravljača zaštićenih i Natura 2000 područja, projektnih

partnera i drugih stručnjaka koji su raspravljali o najuspješnijim mjerama za smanjenje negativnog uticaja turističkih posjeta u zaštićenim i Natura 2000 područjima.

Konferencija je bila prilika i za susret članova CEETO mreže koja je osnovana u prvoj polovini 2018. godine, a omogućuje saradnju i umrežavanje stručnjaka i zaštićenih područja u srednjoj Evropi s ciljem dijeljenja znanja i praksi u razvoju, sprovođenju i promociji upravljanja održivim turizmom.

4.2.5.2 Promocija Parkova Dinarida u Ljubljani

Na Jakopičevoj promenadi, izložbenom prostoru parka Tivoli u Ljubljani otvorena je izložba pod nazivom "Priroda nas povezuje – Parkovi Dinarida". Domaćin dogadjaja bio je Krajinski park Tivoli, Rožnik in Šišenski hrib, a izložba je pripremljena u saradnji sa Parkovima Dinarida.

Cilj izložbe je promocija zaštićenih područja u okviru mreže Parkovi Dinarida i zaštićenih područja, koji su članovi Zajednice parkova Slovenije.

U parku Tivoli izloženo je 120 bilborda velikih formata, na kojima su predstavljene fotografije iz 58 zaštićenih područja, članova asocijacije Parkova Dinarida kao i fotografije članova Zajednice parkova Slovenije, koji okuplja 14 upravljača zaštićenih područja Slovenije.

Na fotografijama su predstavljene prirodne i kulturne baštine zaštićenih područja, te prednosti zaštite tih područja za lokalno stanovništvo i ljude koji žive u široj regiji.

Partneri Parku Tivoli i Parkovima Dinarida u organizaciji izložbe su: Grad Ljubljana, Javno preduzeće Snaga koje upravlja Parkom prirode Tivoli Rožnik in Šišenski hrib i WWF Adria.

Izložba je bila otvorena od 15. novembra do 15. januara 2019.

4.2.5.3 Godišnji sastanak WWF Adria i partnerskih organizacija na PA4NP projektu

Parkovi Dinarida su učestvovali na godišnjem sastanku WWF Adria i partnerskih organizacija na projektu „Zaštićena područja za prirodu i ljude“. Tokom petodnevnog sastanka analizirani su rezultati rada, postignuti tokom druge godine realizacije projekta i pripremljeni planovi za naredni period. U okviru sastanka održane su i edukativne tematske radionice o internoj i eksternoj komunikaciji, monitoringu i evaluaciji, te razrađen plan o predstavljanju primjera dobrih paksi iz zaštićenih područja Dinarida.

4.3 Struktuiranje, praćenje i evaluiranje dijaloga sa ključnim *stakeholderima* na uključivanje prirodnih vrijednosti u strateške razvojne planove (nacionalni i regionalni nivo)

4.3.1 Praćenje povećanja interakcije i dijaloga sa ključnim *stejholderima*

Parkovi Dinarida u saradnji sa WWF Adria, prate interakciju sa stakeholderima preko Capacity Assessment Tool-a. Dodatno se radi na razvoju Indeksa za procjenu interakcije između zaštićenih područja i lokalnih zajednica, kao i instrumentima za njegovo poboljšanje.